

*Кластери як об'єкт стратегічного регулювання розвитку
туристичної галузі*

В економічній літературі існує багато визначень поняття «кластер». Найбільш авторитетним є визначення цього поняття американським вченим М. Портером. За його визначенням, кластери – це «сконцентровані за географічною ознакою групи взаємопов'язаних компаній, спеціалізованих постачальників, постачальників послуг, фірм у відповідних галузях, а також пов'язаних з їх діяльністю організацій (наприклад, університетів, агенцій із стандартизації, торгівельних, туристичних, будівельних об'єднань) у певних конкуруючих сферах».

У цього ж автора існують й інші визначення кластеру:

1) «... система взаємопов'язаних фірм та інститутів, що є більшою, ніж проста сума складових»;

2) «... група компаній, які географічно межують між собою, взаємопов'язані між собою та поєднані з тими організаціями, що діють у певній сфері та характеризуються спільністю у діях і взаємодіях».

Кластерна ідея мала місце у працях французьких вчених, які досліджували розвиток та розміщення торгівлі і сфери послуг.

Серед вітчизняних вчених вперше найбільш фундаментальне визначення кластерів було запропоновано Соколенко С.І. Однак більшість вчених погоджується з тим, що найголовнішою є та обставина, що з технологічної точки зору кластери сприяють темпам запровадження інновацій, визначають їх напрямок і тим самим створюють фундамент для майбутнього економічного зростання. Отже, теорія кластерів тісно пов'язана з концепціями інноваційного розвитку, з концепцією нової економіки.

Теорія кластерів прямо стосується й України, адже це не тільки оптимальна форма організації виробництва, але й об'єкт стратегічного партнерства уряду та регіональних органів влади. Зокрема Соколенко С.І.

провів фундаментальні дослідження теорії та історії кластерів. Він вважає, що «в умовах глобалізації тим регіональним структурам, яким не вдається створити кластери на основі кластерного аналізу, загрожує втрата конкурентоспроможності та ринкової рівноваги». Визначення «кластер» у Європі стало настільки загальноприйнятим, що його вільно використовують стосовно будь-якої проблеми, яка має бути вирішена на основі колективного підходу.

Найважливішою різницею між кластером і виробничо-територіальною системою є, по-перше, те, що кластер максимально враховує ринковий механізм, а, по-друге, діє в умовах відсутності директиви. Кластер не тільки найбільш оптимальна форма організації виробництва у світі, але ще й приклад швидкого економічного зростання регіонів та ефективний спосіб залучення іноземних інвестицій. Концепція кластерів відображає новий спосіб бачення економіки території, а також дозволяє чітко визначити роль кожного з учасників: бізнесу, органів влади, громадськості. Кластери можуть формувати нові механізми управління не тільки у комерційних, але й у громадських організаціях, органах влади. Слід зазначити, що кластери можуть бути створені лише за ініціативою бізнес-товариств і за згодою усіх учасників.

В цілому ж дослідження вітчизняних вчених, що проводились протягом останніх десятиріч, характеризують такі об'єднання як дієвий засіб підвищення конкурентоспроможності й завоювання ринку. Конкурентні переваги таких організацій залежать від можливості використання багатьох чинників: вільний доступ до дешевих ресурсів, стимулювання інвестицій, подолання торгівельних бар'єрів, доступ до стратегічно важливих ринків збуту тощо.

Кластер дає змогу в межах певного ядра привабити до себе на системній основі нові підприємства й установи та бачити при цьому перспективні напрямки розвитку туристичного бізнесу. Кластери краще узгоджуються з самим характером конкуренції та джерелами досягнення конкурентних переваг. Кластери краще, ніж галузі, охоплюють важливі зв'язки, взаємодоповнюваність між галузями, маркетинг, розуміння потреб споживачів.